

## **Ekonomiutskottet**

### **Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av 7 kap. i konsumentskyddslagen**

#### **INLEDNING**

##### ***Remiss***

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av 7 kap. i konsumentskyddslagen (RP 53/2020 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för betänkande.

##### ***Motion***

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motion:

- åtgärdsmotion AM 17/2020 rd Ari Koponen saf Åtgärdsmotion om att begränsa marknadsföring av konsumtionskrediter utan säkerhet.

##### ***Sakkunniga***

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Sofia Aspelund, justitieministeriet
- lagstiftningsråd Katri Kummoinen, justitieministeriet
- senior rådgivare Anu Raijas, Finlands Bank
- direktör, jurist Minna Backman, Garantistiftelsen sr
- chefsjurist Antti Laitila, Finans Finland
- styrelseordförande Harry Nyroos, Solidate Oy
- styrelseordförande Jorma Yli-Jaakkola, PayUp Solutions Oy
- professor Vesa Puttonen
- professor Ari Hyytinen
- professor Panu Kalmi
- universitetsforskare Karoliina Majamaa
- advokat Olli Kiuru.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Konkurrens- och konsumentverket
- Finansinspektionen
- FINE Försäkrings- och finansrådgivningen
- Statistikcentralen
- samkommunen Kajanalands social- och hälsovård

## Betänkande EkUB 12/2020 rd

- Helsingfors stad
- Jyväskylä stad
- Helsingfors rättshjälpsbyrå
- Finlands Kommunförbund
- Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
- Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry
- Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry
- Pensionstagarnas Centralförbund PCF rf
- Suomen Asiakastieto Oy
- Fellow Finance Abp
- IPF Digital Finland Oy
- Ferratum Finland Oy
- Blue Finance Oy
- dekanus Juho Saari, Tammerfors universitet
- professor Tuomas Ojanen.

### PROPOSITIONEN OCH ÅTGÄRDSMOTIONEN

#### *Regeringens proposition RP 53/2020 rd*

Regeringen föreslår ändringar i konsumentskyddslagen. Bestämmelserna om konsumentkrediter föreslås bli temporärt ändrade på grund av det undantagstillstånd som hänför sig till covid-19-epidemin. Till följd av undantagstillståndet är det sannolikt att många konsumenter blir tvungna att i allt högre grad förlita sig på kreditfinansiering. Syftet med propositionen är att säkerställa att krediträntan är måttlig så att konsumenternas situation underlättas och skuldproblemen minskar.

Enligt förslaget ska det ställas ett tillfälligt räntetak på 10 procent för andra krediter som omfattas av tillämpningsområdet för kapitlet om konsumentkrediter i konsumentskyddslagen än nyttighetsbundna krediter. För att säkerställa att bestämmelserna om räntetak är effektiva får inte heller de avgifter som tas ut för krediter höjas under bestämmelsernas giltighetstid.

I propositionen föreslås det dessutom ett temporärt förbud för direktmarknadsföring av alla krediter som omfattas av tillämpningsområdet för kapitlet om konsumentkrediter i konsumentskyddslagen och för direktmarknadsföring av kreditförmedlares egna tjänster. Till denna del är syftet att förhindra att marknadsföringen på ett påträngande sätt riktas direkt till konsumenter i plötsliga ekonomiska svårigheter.

Det tillfälliga räntetaket ska enligt förslaget tillämpas både på avtal som ingås efter ikraftträdandet av lagen och efter en övergångsperiod på två månader även på avtal om fortlöpande kredit som ingåtts före ikraftträdandet av lagen till den del det är fråga om kredit som utnyttjas under lagens giltighetstid.

Lagen avses vara i kraft från och med den 1 maj 2020 till och med den 31 december 2020. På användning av kredit i anknytning till avtal om fortlöpande kredit som ingåtts före ikraftträdandet av lagen tillämpas det tillfälliga räntetaket dock först från och med den 1 juli 2020.

## Betänkande EkUB 12/2020 rd

### *Åtgärdsmotion AM 17/2020 rd*

I åtgärdsmotionen föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att begränsa marknadsföringen av konsumentkrediter utan säkerhet.

Enligt åtgärdsmotionen befinner sig hela världsekonomin för närvarande i en situation utan motstycke på grund av coronaviruset. Nästan 90 procent av företagen förväntar sig svagare verksamhet på grund av coronakrisen. Till följd av den ekonomiska recessionen blir många företag tvungna att permittera eller säga upp anställda. Enbart Nylands arbets- och näringsbyrå har inom några dagar underrättats om samarbetsförhandlingar som eventuellt leder till permitteringar för cirka 50 000 arbetstagare.

Enligt åtgärdsmotionen utgör permitteringar och uppsägningar en stor risk för att användningen av konsumtionskrediter utan säkerhet ökar. Som det lyftes fram under frågestunden den 19 mars har en del av snabblåneföretagen börjat utnyttja människors desperation. På marknaden finns redan produkter där man tydligt försöker utnyttja situationen kommersiellt och bygga upp produkter som marknadsförs som ett sätt att klara av den svåra situationen. Regeringen Marin har i sitt program lovat att stävja marknadsföringen av snabblån.

### UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

*Propositionens utgångspunkter och centrala innehåll.* Propositionen har lämnats i en situation där det är klart att coronapandemin under innevarande år leder till en recession i Finlands och många andra staters ekonomi. Det är svårt att bedöma hur djup recessionen blir, eftersom man ännu inte vet hur smittläget kommer att utvecklas, vilka åtgärder som kommer att vidtas för att dämpa det och hurdana finanspolitiska åtgärder som kommer att införas för att lindra konsekvenserna av pandemin.

Konsekvenserna av pandemin är i vilket fall som helst omfattande. I det första skedet ökar störningar i produktionskedjorna och dödsfallen den allmänna osäkerheten, vilket leder till minskad konsumtion och minskade investeringar. Den minskade efterfrågan försvagar å sin sida företagens kassaflöde och påverkar deras likviditet. Då kan företagen tvingas permittera eller säga upp personal. Således kan ekonomin för de sysselsatta och hushållen försämrats precis när de kreditgivare som omfattas av kapitaltäckningsbestämmelserna stramar åt villkoren för konsumentkrediter i och med att dessa krediter blir mer riskfyllda. Detta kan förväntas återspegla sig i användningen av finansieringskällor med hög ränta som är avsedda att användas temporärt. Om personer med skuldproblem inte har tillgång till tillräckligt med adekvata lösningar, kan konsumenterna vara mer benägna att förbinda sig även till ogynnsamma avtalsvillkor än under normala förhållanden. Enligt experterna ger detta sällan en bestående och hållbar helhetslösning på överskuldssättningen.

Propositionens syfte är att minska problemen med skuldsättning i anslutning till konsumentkrediter med hög ränta. Att det är lätt att få kredit har kunnat ge upphov till ett skenbart intryck av att ekonomin är under kontroll, när tidigare krediter har kunnat skötas med nya krediter. Konsumentkrediter utan säkerhet som är lätta att söka och som marknadsförs i stor skala har redan före det nu

## Betänkande EkUB 12/2020 rd

aktuella exceptionella finansiella läget fördjupat och förlängt problemen särskilt för konsumenter som är i svag ställning med tanke på balansen i sin ekonomi. Utan åtgärder kan covid-19-krisen antas försämra situationen ytterligare.

Enligt förslaget ska det sättas ett tillfälligt räntetak på 10 procent för andra än nyttighetsbundna krediter som omfattas av tillämpningsområdet för 7 kap. i konsumentskyddslagen. De avgifter som tas ut för krediten får inte höjas under regleringens giltighetstid.

I propositionen föreslås det dessutom ett temporärt förbud för direktmarknadsföring av alla krediter som omfattas av tillämpningsområdet för kapitel 7 i konsumentskyddslagen och för direktmarknadsföring av kreditförmedlares egna tjänster. Det tillfälliga räntetaket ska enligt förslaget tillämpas både på avtal som ingås efter ikraftträdandet av lagen och efter en övergångsperiod även på avtal om fortlöpande kredit som ingåtts före ikraftträdandet av lagen till den del det är fråga om kredit som utnyttjas under lagens giltighetstid. Enligt garanticentralens utredning har direktmarknadsföringen ökat betydligt efter covid-19-krisen, och krediter erbjuds i synnerhet för att åtgärda inkomstbortfall, permitteringarnas inkomstpåverkan och andra betalningssvårigheter till följd av krisen. Experter anser att det i detta avseende är motiverat att skydda särskilt utsatta och sårbara konsumenter. Begränsningarna i marknadsföringen anses ha goda möjligheter att påverka hushållens kreditanvändning.

Ekonomiutskottet konstaterar att krediter som beviljas utan säkerhet, med hög ränta och för en kort tid har visat sig vara ett svårt regleringsobjekt. För att behålla flexibiliteten på finansmarknaden och på grund av kapitalmarknadens internationella karaktär har det varit motiverat att kreditgivning också med hög ränta är möjlig när lämpliga utredningar om solvens har gjorts. Branschen har ändå utnyttjat de undantag och möjligheter till flexibilitet som ingår i regleringen och anpassat affärsmodeller till regleringen på ett sätt som inte var lagstiftarens avsikt. Utskottet tillstyrker propositionen utan ändringar, men med följande anmärkningar och förslag till uttalanden.

*Reglering på EU-nivå och nationell prövningsrätt.* Bestämmelserna om konsumentskydd baserar sig till många delar på Europeiska unionens lagstiftning. Konsumentkreditdirektivet är huvudsakligen ett EU-direktiv om fullständig harmonisering, vilket innebär att medlemsstaterna inte får utfärda eller vidmakthålla bestämmelser som avviker från direktivet i fråga om sådana omständigheter som har harmoniserats genom direktivet. Direktivet innehåller dock undantag som ger medlemsstaterna nationella marginaler. Enligt utredning till ekonomiutskottet finns det inget EU-rättsligt hinder för den föreslagna regleringen. Detta gäller särskilt bestämmelsernas räckvidd, information om reklam, ansvarsfull kreditgivning, förtida återbetalningsskyldighet för kredit samt kombinerade kreditavtal.

*Den föreslagna regleringen med tanke på tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna — avtalsfrihet och retroaktiv reglering.* Grundlagsutskottet har tidigare bedömt begränsningarna för utlåning med hög ränta utan säkerhet (GrUU 28/2012 rd) och konstaterat att bestämmelserna om räntetak onekligen ingriper "mycket kraftigt i det utbud av små krediter som förekommer i dagsläget" och att bestämmelserna alltså de facto "kommer att leda till en avsevärd inskränkning i näringsfriheten. Men också en kraftig begränsning av näringsfriheten kan vara motiverad för att skydda ett ytterst tungt vägande samhällsintresse, särskilt i en situation som denna där lindrigare åtgärder inte lett till önskat resultat." De nu föreslagna bestämmelserna hindrar inte

## Betänkande EkUB 12/2020 rd

heller i fortsättningen att någon i sin näringsverksamhet bjuder ut krediter, utan de bara styr verksamheten i en för samhället mer godtagbar riktning. Grundlagsutskottet menar att "man dessutom kan kräva att de näringsidkare som bjuder ut snabbblån ska vara beredda på stora ändringar i lagstiftningen i ett fall som detta, då hög skuldsättning till följd av verksamheten fått stor synlighet under en lång räkka av år."

Enligt grundlagsutskottet har lagstiftaren omfattande prövningsrätt vid reglering av denna typ av kreditfinansiering.

Enligt utredning till ekonomiutskottet finns det godtagbara och samhälleligt vägande grunder för den föreslagna regleringen. Med tanke på proportionalitetskravet är det särskilt viktigt att det är fråga om temporär reglering och att den nya regleringen inte tillämpas på avtal om fortlöpande kredit som ingåtts innan lagen trätt i kraft, utom i fråga om nya uttag, och att regleringen inte heller tillämpas på nyttighetsbundna krediter.

Eftersom den föreslagna lagstiftningen dock väcker frågor om de grundlagsfästa rättigheternas ställning i förhållande till de föreslagna finansiella begränsningarna, anser ekonomiutskottet att det är viktigt att konsekvenserna av lagstiftningen följs redan under den i och för sig korta giltighetstiden och att statsrådet börjar bereda ändringar i lagstiftningen, vid behov även med en snabb tidtabell. Ekonomiutskottet betonar att det med tanke på tillsynen och uppföljningen är viktigt att en aktuell proposition (RP 54/2019 rd) stärker utvidgningen av konsumentmyndighetens befogenheter och översynen av metodarsenalen. Lagändringen bör sättas i kraft så snart som möjligt. Samtidigt ska resurserna för tillsynen vara tillräckliga.

*Faktorer som påverkar utbudet av krediter — bestämmelser om riskhantering och kapitaltäckning.* Ekonomiutskottet påminner om att den höga räntan på lättillgängliga krediter utan säkerhet inte bara grundar sig på kreditgivarens strävan efter vinst, utan också på riskerna med en sådan lånestock och på att kreditinstituten enligt riskhanteringsbestämmelserna ska beakta förhållandet mellan avkastning och risker i sin prissättning: risken ska synas i priset. Om räntenivån genom lagstiftning sänks till en nivå som inte längre motsvarar sökandens riskprofil, erbjuds ingen kredit över huvud taget. När det gäller konsumenter med den allra svagaste betalningsförmågan kan i praktiken endast krediter utan säkerhet med hög ränta beviljas. Bland dessa konsumenter finns i princip också de som saknar återbetalningsförmåga. Att tillgången på kredit upphör bidrar till att bryta skuldspiralen. Enligt utfrågade sakkunniga är detta bra med tanke på de överskuldsatta, men samtidigt ökar behovet av andra lösningar betydligt. Detta kan å ena sidan bidra till att bryta skuldspiralen, men å andra sidan kan det leda till utebliven kredit också för konsumenter vars betalningsförmåga på lång sikt är hållbar, men försvagad uttryckligen på grund av de ekonomiska konsekvenserna av pandemin. Då kan det vara omöjligt att få kredit i situationer där krediten uttryckligen behövs för att klara av tillfälliga ekonomiska utmaningar under undantagsförhållanden och även om dessa konsumenter skulle ha en realistisk möjlighet att sköta krediten på längre sikt. Samtidigt kan det hända att också de konsumenter vars betalningsförmåga endast tillfälligt har försämrats inte alls får kredit. Detta problem lindras delvis genom att de nyttighetsbundna krediterna inte omfattas av denna reglering. Ekonomiutskottet betonar dock att konsumenter som lider av tillfälligt sämre betalningsförmåga i första hand bör erbjudas andra lösningar.

## Betänkande EkUB 12/2020 rd

Samtidigt bör man beakta risken att om de nyttighetsbundna krediterna lämnas utanför regleringen, kan det inverka försämrande på möjligheterna att nå målen med lagändringen.

Man bör ge akt på regleringens konsekvenser också för digitala faktureringsystem som finns på marknaden och vars verksamhetsidé är att underlätta konsumenternas möjligheter att hantera betalning av fakturor på ett samordnat och kostnadseffektivt sätt.

*Brytande av skuldspiralen.* Utifrån sakkunnigyttrandena konstaterar ekonomiutskottet att i synnerhet de mest utsatta konsumenterna i första hand ska ha tillgång till andra medel och tjänster som står på hållbar grund för att få kontroll över den egna ekonomiska situationen i stället för krediter utan säkerhet med höga räntor. Ekonomiutskottet betonar att det med tanke på förebyggandet och hanteringen av överskuldsättning är viktigt att ingripa i de bakomliggande orsakerna till problemen. Enligt erhållen utredning ska det säkerställas att det i synnerhet finns tillräckligt med social kreditgivning samt ekonomiska rådgivnings-, skuldrådgivnings- och utbildningstjänster och att resurserna för dem tryggas. Många experter föreslår att den sociala kreditgivningen ska utvidgas till hela landet, eftersom den ska kunna tillämpas på ett enhetligt sätt oberoende av hemkommun.

Ekonomiutskottet konstaterar att det samtidigt finns skäl att fästa uppmärksamhet vid Garantistiftelsens beredskap att tillhandahålla tjänster för överskuldssatta. Sådana är bland annat beviljande av små lån samt borgen för kombinerade lån. Ekonomiutskottet konstaterar att det är nödvändigt att utreda också verksamhetsförutsättningarna för andra än offentliga aktörer som bedriver ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning samt producerar skuldsanering. Eftersom propositionen kan leda till att tillgången till krediter försvåras särskilt för dem som har den svagaste ekonomiska ställningen, är det viktigt att dessa personer har tillgång till metoder för att se över sin ekonomi. Enligt utredning till ekonomiutskottet kan exempelvis efterfrågan på social kreditgivning och förväntningarna på till exempel små lån och borgen för krediter som beviljas av Garantistiftelsen öka. Utskottet anser det också utrett att det ofta finns sådana bakomliggande orsaker bakom överskuldssättningen som det är viktigt att kunna åtgärda förslagsvis med hjälp av socialvården. I ljuset av detta kan social kreditgivning vara en kanal för att få de gäldenärer som har problem att omfattas av stödåtgärder. Utskottet uttrycker sin oro över den kommunala ekonomins möjlighet att finansiera behövliga stödåtgärder.

*Register över betalningsanmärkningar.* Ekonomiutskottet anser att det med tanke på gäldenärernas självbestämmanderätt och förmåga att klara av sin livssituation är viktigt att tidigare försummelser inte längre begränsar konsumenternas val på det sätt som det nuvarande registret över betalningsanmärkningar gör. Ekonomiutskottet påskyndar en ändring av lagstiftningen om registret för att förkorta dröjsmålet mellan betalningen av den avgift som ligger till grund för anmärkningen och raderingen av anmärkningen. Uppgifterna om en betalningsanmärkning ska vara så sanningenliga och aktuella som möjligt med avseende på personens betalningsbeteende. Med beaktande av hur en betalningsanmärkning påverkar hur medborgarna ordnar det dagliga livet anser ekonomiutskottet att den som har betalat de avgifter som ligger till grund för en anmärkning ska avföras ur registret betydligt snabbare än enligt gällande lagstiftning.

*Lagstiftning om skuldsanering för privatpersoner.* De finländska hushållens och privatpersonernas överskuldssättning sätter press också på revidering av lagstiftningen om skuldsanering för pri-

## Betänkande EkUB 12/2020 rd

vattpersoner. Enligt erhållen utredning är de skuldproblem som kommer till Garantistiftelsen för behandling i många fall så pass allvarliga att de tjänster som stiftelsen tillhandahåller antingen inte räcker till eller inte är genomförbara. I dessa fall kvarstår som alternativ skuldsanering för privatperson som beviljas av tingsrätten. I ljuset av den befintliga informationen bör tillträdet till arrangemanget och processens längd förkortas. Ur gäldenärens synvinkel bör man också utveckla nya verktyg som underlättar hanteringen av den egna ekonomin, till exempel genom att utnyttja digitaliseringens möjligheter.

*Övrig lagstiftning vid hanteringen av överskuldsättningen, med hänsyn till nuläget.* Ekonomiutskottet upprepar sin uppfattning att det är svårt att ändra den oroväckande skuldsättningstrenden genom någon enskild åtgärd eller ändring av lagstiftningen. För att problemet ska kunna lösas krävs det korrigerande åtgärder på flera nivåer som beaktar de olika situationerna för överskuldssatta personer. Enligt inkommen utredning är ett positivt kreditupplysningsregister — och kravet på att det ska användas som en del av kreditgivningsprocessen — dock ett av de viktigaste elementen. Även om registret i sig ännu inte är ett tillräckligt verktyg för att lösa problemet skulle det vara mycket behövligt. Det är klart att det också finns aktörer på marknaden vars nuvarande affärsverksamhet inte primärt baserar sig på gäldenärens betalningsförmåga, utan affärsverksamhetens lönsamhet bygger på att förluster i kreditstocken kompenseras med mycket hög ränta. Det är svårt att reglera deras verksamhet när finansmarknaden fungerar över nationsgränserna. I anslutning till detta anser ekonomiutskottet att det är nödvändigt att man i den kommande lagberedningen beaktar de närmaste referensländernas erfarenheter av branschreglering, i synnerhet iakttagelserna om kapitalkravens inverkan på kreditgivarna.

Ekonomiutskottet påpekar att även om regleringen till vissa delar är bristfällig har man redan utnyttjat lagstiftarens omfattande metodarsenal. Genom lagen om temporär ändring av utsökningsbalken ändrades utsökningsbalken (705/2007) till den del den reglerar villkoren för lindring och begränsning av utsökningsförfarandet eller uppskov med verkställigheten. Syftet var att i utsökningsförfarandet bättre beakta de ekonomiska svårigheter som följer av de rådande undantagsförhållandena. Kravet på skyndsamt förfarande vid utsökning ändrades så att de lindringar och begränsningar samt eventuella uppskov med verkställigheten som beviljas i andra bestämmelser beaktas i bestämmelsen om skyndsamt förfarande. Tillfällig oförmåga att svara för skyldigheter skulle inte heller omedelbart leda till betalningsanmärkning. Lagen sänker således tröskeln till att tillämpa lindringar och begränsningar i utsökningsbalken. Utmätningssmannen får även fortsättningsvis i förekommande fall ändra eller begränsa extra tidsfrister och lindringar som beviljats enligt lagen ifall förhållandena kräver det. Lagen trädde i kraft den 1 maj 2020 och gäller till och med den 31 oktober 2020.

Lagstiftningen har också ändrats i fråga om dröjsmålsränta på skatter som förfallit till betalning och som är föremål för betalningsarrangemang. Räntan sänktes temporärt med tre procentenheter från sju till fyra procent. Ändringen gäller skatter som förfallit till betalning den 1 mars 2020 eller senare. Samtidigt som dröjsmålsräntan sänktes temporärt, lindrade Skatteförvaltningen med sina egna åtgärder villkoren för betalningsarrangemang. Åtgärderna hänför sig bland annat till tidtabellen för betalningsposterna i betalningsprogrammet och möjligheten att inkludera nya skatter i ett betalningsarrangemang som är i kraft. Ändringen (294/2020) trädde i kraft den 1 maj 2020.

## Betänkande EkUB 12/2020 rd

Dessutom kommer den lagstiftning som fortfarande är under behandling i ekonomiutskottet (RP 54/2019 rd och RP 10/2020 rd), genom vilken konsumentmyndigheternas befogenheter stärks, att inverka på kreditmarknaden. En påföljdsavgift enligt den föreslagna lagstiftningen kan komma i fråga om en näringsidkare till konsumenternas nackdel uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter bland annat skyldigheten enligt 7 kap. 14 § i konsumentskyddslagen att bedöma en konsumenters kreditvärdighet eller bryter mot det kapitlets 16 a § om beviljande av kredit.

*Fortsatta åtgärder.* Ekonomiutskottet påminner om gällande uttalanden enligt vilka riksdagen har förutsatt (RSv 284/2018 rd) bland annat att

- statsrådet skyndsamt bedömer utvecklingsbehoven i fråga om det skyddade beloppet vid utsökning och nivån på de nödvändiga levnadskostnader för gäldenären som ska beaktas i bedömningen av gäldenärens betalningsförmåga vid skuldsanering för privatpersoner, och att statsrådet bereder de lagändringar som behövs,

- statsrådet snabbt vidtar behövliga legislativa och andra åtgärder för att effektivisera förebyggandet och minskandet av problemet med skuldsättning bland konsumenterna bland annat genom att bedöma om tiden för lagring av uppgifter om betalningsstörningar är lämplig, genom att utreda möjligheterna att begränsa reklam för konsumentkrediter utan säkerhet med höga räntor och genom att utreda möjligheterna att förbättra tillgången på social kreditgivning,

- statsrådet skyndsamt börjar utreda och bereda lagstiftning som möjliggör tillräckliga och effektiva befogenheter för Finansinspektionen att övervaka och sanktionera verksamheten hos de som erbjuder snabblån med höga räntor,

- statsrådet fäster uppmärksamhet vid en ökning av utbildning i ekonomisk kompetens på olika stadier som en åtgärd för att förebygga problemet med skuldsättning.

Ekonomiutskottet påskyndar de lagstiftningsändringar som görs på grundval av dessa uttalanden, i synnerhet när det gäller betalningsanmärkningar, och förutsätter att statsrådet före utgången av höstsessionen 2020 lämnar en utredning till ekonomiutskottet om hur dessa åtgärder framskrider. Utskottet betonar dessutom vikten av noggrann beredning av kommande lagstiftningsförslag: det måste samlas in ett heltäckande informationsunderlag om konsumentkrediter och överskuldsättning, utifrån vilket man kan analysera orsakerna till överskuldsättning och identifiera ändamålsenliga korrigerande åtgärder, inklusive ändringar i lagstiftningen och myndigheternas befogenheter och uppgifter. Det är också viktigt att följa hur de nuvarande instrumenten fungerar.

*Motionerna.* Ekonomiutskottet har granskat inlämnade åtgärdsmotioner och konstaterat att de åtgärder som föreslås i AM 17/2020 rd syftar till samma mål som den aktuella propositionen. Utskottet anser att regleringslösningen i propositionen är mest ändamålsenlig för att nå det uppställda målet och föreslår att åtgärdsmotionen förkastas.

## FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottets förslag till beslut:



## Betänkande EkUB 12/2020 rd

*Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 53/2020 rd utan ändringar.*

*Riksdagen förkastar åtgärdsmotionen.*

*Riksdagen godkänner fem uttalanden. (Utskottets förslag till uttalanden)*

### **Utskottets förslag till uttalanden**

1. *Riksdagen förutsätter att statsrådet före utgången av höstsessionen 2020 lämnar ekonomiutskottet en utredning om hur åtgärderna enligt de gällande uttalandena framskrider.*
2. *Riksdagen förutsätter att statsrådet skyndsamt samlar in ett heltäckande informationsunderlag om konsumentkrediter och överskuldsättning, utifrån vilket man kan analysera de grundläggande orsakerna till överskuldsättning och konsekvenserna av ränteregleringen samt identifiera ändamålsenliga korrigerande åtgärder, inklusive ändringar i lagstiftningen och myndigheternas befogenheter och uppgifter.*
3. *Riksdagen förutsätter att statsrådet bereder ett övergripande och långvarigare förslag till lösning för att stävja höga konsumentkrediter, göra den sociala kreditgivningen riksomfattande, öka den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen och stärka den ekonomiska kompetensen och att statsrådet före utgången av höstsessionen 2020 lämnar en utredning till ekonomiutskottet om att åtgärderna är genomförda.*
4. *Riksdagen förutsätter att statsrådet påskyndar lagstiftningen om registret över betalningsanmärkningar så att de som har betalat de avgifter som ligger till grund för en anmärkning på behörigt sätt ska avföras ur registret inom en månad efter det att avgiften har betalats. Lagstiftningsförslagen ska lämnas till riksdagen senast under vårsessionen 2021.*
5. *Riksdagen förutsätter att statsrådet bereder permanent lagstiftning om begränsning av reklam och direktmarknadsföring som gäller konsumentkrediter.*

## Betänkande EkUB 12/2020 rd

Helsingfors 4.6.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juhana Vartiainen saml  
vice ordförande Arto Pirttilahti cent  
medlem Maria Guzenina sd  
medlem Atte Harjanne gröna  
medlem Mari Holopainen gröna  
medlem Hannu Hoskonen cent  
medlem Eeva Kalli cent  
medlem Pia Kauma saml  
medlem Riitta Mäkinen sd  
medlem Minna Reijonen saf  
medlem Janne Sankelo saml  
medlem Joakim Strand sv  
medlem Hussein al-Tae sd  
medlem Veikko Vallin saf  
medlem Johannes Yrttiaho vänst  
ersättare Raimo Piirainen sd  
ersättare Ville Vähämäki saf.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.

**Betänkande EkUB 12/2020 rd**  
**Reservation 1**

**RESERVATION 1**

**Motivering**

För att minska hushållens skuldsättning och i synnerhet antalet personer med skuldproblem är det viktigt att utöver räntorna på så kallade snabbblån begränsa också de verkliga räntorna på nyttighetsbundna krediter. Detta kan ske antingen genom att räntan begränsas eller genom strängare bestämmelser om kostnaderna för hanteringen av krediten. Det kan i själva verket hända att höga avgifter för öppnande och hantering av krediter utgör ett större problem för hushållens skuldsättning.

Syftet med räntetaket är att förebygga att hushållen blir överskuldsatta. Sannfinländarna anser att en begränsning av räntetaket endast till penningkrediter inte på ett tillräckligt effektivt sätt förhindrar att hushåll med högre risk blir överskuldsatta. De nyttighetsbundna lånen utgör en större risk särskilt för impulsiv skuldsättning i förvärvsarbetande hushåll.

Om räntetaket inte sträcker sig också till nyttighetsbundna lån, är det möjligt att hushållen kringgår det räntetak som fastställts för penninglånen till exempel genom att köpa återförsäljningsbara produkter på avbetalning. Det är också möjligt att de mest skrupelfria kreditgivarna kommer att utnyttja detta kryphål.

**Förslag**

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslaget enligt betänkandet, men 3 och 17 § c med ändringar  
**(Reservationens ändringsförslag):**

***Reservationens ändringsförslag***

3 §

*Begränsningar i fråga om tillämpningen i vissa andra fall*

---

~~Bestämmelserna i 8 § 4 mom. samt i 17 c och 24 a § i detta kapitel tillämpas inte på nyttighetsbundna krediter.~~

**Betänkande EkUB 12/2020 rd**  
**Reservation 1**

17 c §

*Maximibelopp av den ränta som tas ut*

På en kredit som konsumenten utnyttjar får inte tas ut en ränta som överstiger 10 procent och på en nyttighetsbunden kredit får inte tas ut en ränta som överstiger 15 procent, även om räntan på krediten har avtalats vara högre än detta.

Vad som i 24 § 2 mom. föreskrivs om kreditgivarens skyldighet att informera om en ändring i räntan innan ändringen träder i kraft gäller inte om sänkningen av räntan följer av 1 mom.

Helsingfors 4.6.2020

Veikko Vallin saf  
Minna Reijonen saf

## Betänkande EkUB 12/2020 rd Reservation 2

### RESERVATION 2

#### Motivering

De ekonomiska och finansiella experternas åsikter om det föreslagna räntetaket är negativa och enhälliga. Även om de som föreslår räntetak har goda avsikter, visar de expertutredningar som inkommit på ett förkrossande sätt att den föreslagna regleringen inte kan förväntas leda till önskade slutresultat.

Regleringen av krediter utan säkerhet kan förenklat tänkas gälla två slags kredittagare. En del har problem med livskompetensen och svårigheter att bryta skuldspiralen. Marknaden för den typen av tvivelaktig och rovgirig kreditgivning har redan krympt och förändrats enligt den utredning som fått.

Den andra gruppen består av hushåll som under normala förhållanden kan sköta sina angelägenheter, men som i denna exceptionella situation råkar i betalningssvårigheter. Enligt forskare och marknadskunniga ekonomiska experter kommer den föreslagna ränteregleringen med stor sannolikhet att helt förhindra att sådana hushåll får kredit. Enligt regeringspartierna är detta en bra sak, vilket är en obegriplig ståndpunkt. De alternativ som står till buds innebär att en stor del av dessa hushåll helt och hållet hindras från att komma in på kreditmarknaden. Då kommer de sannolikt att omfattas av ännu dyrare alternativ, såsom indrivning och utmätning, pantlån eller lån som är för stora med tanke på deras egen ekonomi. Det faktum att marknaden stängs med räntetak minskar dock inte på något sätt hushållens betalningssvårigheter och tillfälliga kreditbehov.

Även om propositionen kan ha positiva konsekvenser för de hushåll som kämpar med livskompetensen, är det under det pågående krisläget uppenbart att det sker en ökning uttryckligen av antalet hushåll som har tillfälliga betalningssvårigheter men som under normala förhållanden förstår ta hand om sitt liv. Propositionen kan således inte på något sätt betraktas som ett rimligt svar på den aktuella krisen. I sakkunnigutredningen har det inte framkommit några fakta som talar för det föreslagna sänkta räntetaket som svar på den undantagssituation som just nu råder.

Denna aspekt har framstått med förkrossande klarhet i yttrandena från alla de sakkunniga som faktiskt känner till marknaden för krediter utan säkerhet, och enligt vilka det föreslagna räntetaket kommer att försvåra de senare hushållens ställning. Den huvudsakliga och sannolika effekten av det föreslagna räntetaket kommer att vara att marknaden för utlåning utan säkerhet försvinner.

I propositionen ingår inte ens något försök att göra en avvägning mellan ställningen för dem som lider av den föreslagna regleringen och ställningen för dem som eventuellt drar nytta av den. Detta och justitieministeriets svar på sakkunnigutfrågningarna har skrivits på ett intellektuellt svagt sätt med bristfällig förmåga att avläsa ekonomin: man vägrar lyssna på de bästa experterna på området.

*Garantistiftelsen*, som hjälper människor i ekonomiska problem och skuldproblem, konstaterar:

## Betänkande EkUB 12/2020 rd Reservation 2

*"Om sänkningen av räntetaket skärper kriterierna för beviljande av krediter eller leder till uppsägning av krediter, vilket en del aktörer inom branschen har framhållit, påskyndar det eskaleringen av gäldenärernas situationer. Enligt Garantistiftelsens uppskattning finns det många människor i vårt land som redan har skuldproblem, men som hittills har strävat efter och kunnat undvika anteckningar om betalningsstörningar med hjälp av en skuldspiral, det vill säga genom att lyfta ny kredit för betalning av befintliga krediter. När problemsituationerna börjar upplösas samtidigt leder det till en snabb ökning av antalet personer med skuldproblem och betalningsstörningar ... om de som har skuldproblem inte har tillgång till skäliga lösningar tillräckligt effektivt och snabbt, kommer de enligt erfarenhet att tillgripa dyrare lösningar. Dessa leder dock sällan till en bestående och hållbar helhetslösning på överskuldsättningen."*

Finansieringsprofessor Vesa Puttonen och hans forskargrupp konstaterar:

*"Enligt vår analys ökar det nu föreslagna räntetaket på 10 procent inte konsumenternas möjligheter att få kredit med moderat ränta. Däremot leder det till en situation där allt fler konsumenter inte alls får kredit."*

Den föreslagna regleringen kommer också med stor sannolikhet att förstöra förutsättningarna för ett finländskt uppstartföretag (Payup Solutions), vars affärsidé har varit att erbjuda hushåll som har svårt att klara av sina räkningar tillfällig betalningstid med en ränta på knappt 20 procent. I ljuset av exempelkalkylen kommer de slutliga finansieringskostnaderna för ett sådant hushåll då att stiga klart, när den tillfälliga finansieringen ersätts med kostnader för betalningskrav och indrivning.

Propositionen och regeringspartiernas ställningstaganden baserar sig på en from och helt ogrundad förhoppning om att behovet av snabblån för hushåll som behöver krediter utan säkerhet ska försvinna helt och hållet om bara räntan på konsumentkrediter sänks från nuvarande 20 procent till tio procent och direktmarknadsföring förbjuds. Genom denna lagändring drivs de hushåll som har finansieringssvårigheter till en situation där de inte får pengar från något håll. I många fall kan det hända att de inte utan säkerheter får lån från banken, men inte heller kommunens socialbyrå, rättshjälpsbyrå eller Garantistiftelsen kan hjälpa till. Regeringens proposition leder till att människor i den akuta finanskrisen i praktiken står tomhänta och utan hjälp.

Asiakastiето, som är väl förtrogen med branschen, konstaterar i sitt yttrande:

*"Vi anser att det är fel att tro att behovet av finansiering för dem som står utanför kreditmarknaden skulle kunna ersättas med sociala krediter, till exempel små lån från Garantistiftelsen eller garantier från Garantistiftelsen för omstrukturering av krediter. Dessa aktörer har inga resurser (ekonomiska eller personella) för att svara på den utmaning som situationen medför."*

Professor Ari Hyytinen, som hör till Finlands ledande ekonomiska experter, konstaterar:

*"Den föreslagna lagändringen RP 53/2020 rd utgår från goda föresatser. Men förslaget är problematiskt med tanke på en ytterligare sänkning av räntetaket och motverkar sannolikt delvis de uppställda målen. I detta sammanhang är jag också bekymrad över att det åtminstone till vissa delar syns tecken på dålig reglering i regleringen av konsumentkrediter: Regleringens ekonomis-*

## Betänkande EkUB 12/2020 rd Reservation 2

*ka konsekvenser bedöms inte noggrant och regleringen behöver uppdateras och lappas uppprepade gånger. Det är inte alls klart att den föreslagna sänkningen av räntetaket från den nuvarande relativt låga nivån skulle minska konsumenternas skuldsättning (den skulle således inte på något sätt minska konsumenternas tillfälliga och akuta finansieringsbehov till följd av coronakrisen, och dessutom skulle prissänkningen i typfallet öka efterfrågan) eller leda till önskat resultat, det vill säga att kredit kunde fås med en låg ränta (tvärtom skulle tillgången till kredit för vissa konsumentgrupper som redan befinner sig i en svår situation äventyras)."*

Professor Panu Kalmi, som hör till de centrala forskarna inom branschen, konstaterar i sitt sammandrag om propositionens konsekvenser:

*1) Antalet konsumenter som har tillgång till konsumentkrediter minskar ytterligare... i synnerhet konsumenter med svagare ekonomisk ställning drabbas av utebliven tillgång till kreditmarknaden. 2) Mängden företag som är verksamma på marknaden förändras så som den har förändrats redan från och med sommaren 2019. Mindre inhemska aktörer gallras bort från marknaden. Inhemska och utländska banker kan fortsätta att vara verksamma på marknaden. 3) Beloppet på konsumentkrediterna ökar och deras löptid förlängs. Att mindre kreditbelopp och lån med kortare löptid försvinner från marknaden försvårar konsumenternas ställning i det avseendet att konsumenterna kan bli tvungna att ta alltför stora lån i förhållande till sina behov. Detta upptäcktes redan i samband med 2013 års ändring av regleringen. 4) Den artificiella indelningen i penning- och råvarubundna krediter skapar förvirring i ränteregleringen och bidrar inte till att främja konkurrens eller likabehandling mellan olika aktörer."*

Det betänkande som godkänts av regeringsmajoriteten innehåller ett antal krävande och ambitiösa uppmaningar om sådana reglerings- och resursändringar som regeringsmajoriteten anser nödvändiga för att komplettera den nu föreslagna regleringen och lindra dess negativa effekter. Detta visar för sin del att den nu föreslagna regleringen är svag, eftersom den i vilket fall som helst är tillfällig och det inte är meningsfullt eller sannolikt att man i anslutning till den börjar bereda omfattande reglering som hänför sig till kommunernas verksamhet, de grundläggande standarderna på finansmarknaden eller gäldenärens ställning.

Av dessa skäl föreslår vi att paragrafen om räntetaket förkastas.

Det temporära förbud mot direktmarknadsföring som föreslås i propositionen är motiverat i ljuset av sakkunnigyttrandena. Som professor Hyytinen konstaterar torde man med hjälp av det kunna dämpa riktandet av aggressiv marknadsföring i det rådande krisläget till de konsumenter som redan i förväg bedömt befinner sig i en sådan situation att det sannolikt inte är motiverat för dem att ta konsumentkredit utan säkerhet.

### **Förslag**

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslaget enligt betänkandet, men stryker 17 c §.

**Betänkande EkUB 12/2020 rd**  
**Reservation 2**

Helsingfors 4.6.2020

Juhana Vartiainen saml

Pia Kauma saml

Janne Sankelo saml